

หลักการสร้างเสริมสุขภาพ

ดร.เพ็ญ สุขมาก

สถาบันการจัดการระบบสุขภาพภาคใต้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สุขภาพ (Health) หรือสุขภาวะ (wellbeing)

พ.ร.บ สุขภาพแห่งชาติ ปี 2550 ได้ให้ความหมายของสุขภาพว่า “*สุขภาพคือ สุขภาวะ หมายถึงภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และ ปัญญา ที่เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล* (พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ, 2550)

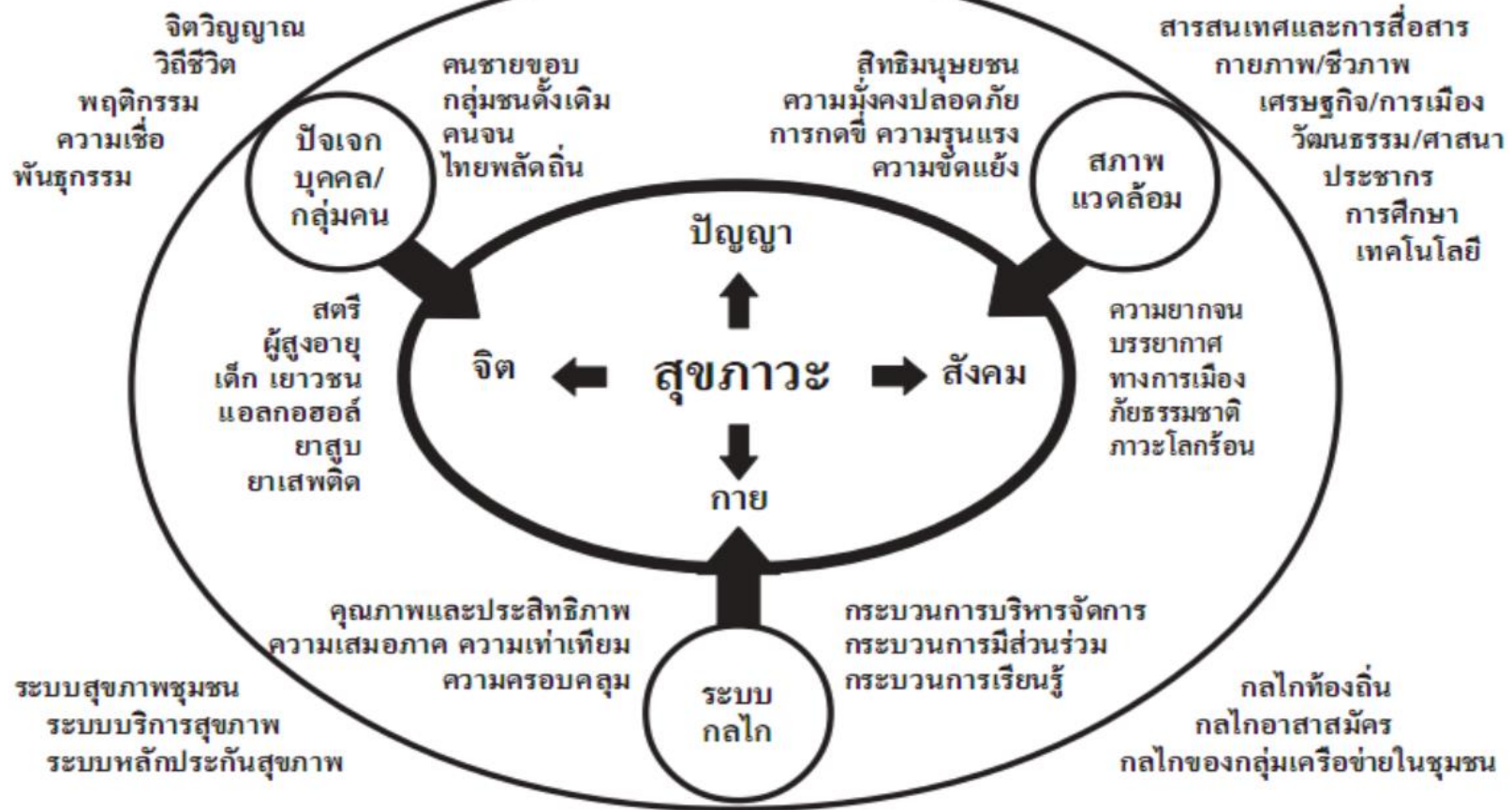
ปัจจัยกำหนดสุขภาพ

(Social Determinants of health)

หมายถึง

ขอบเขตปัจจัยด้านบุคคล สังคม เศรษฐกิจ ประชากร และ
สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวกำหนดสถานะทางสุขภาพของบุคคล
หรือประชากร

การแพทย์ทางเลือกและการแพทย์พื้นบ้าน

การสร้างเสริมสุขภาพ

การประชุมการสร้างเสริมสุขภาพโลกในปี 2529 (1986) ให้คำ
นิยามว่า การสร้างเสริมสุขภาพ คือ กระบวนการที่ช่วยให้ ผู้คน
สามารถควบคุม และเพิ่มพูนสุขภาพ ให้กับตนได้

Health Promotion & Wellbeing

กลยุทธ์สำคัญตามหลักออตตาวา ชาร์เตอร์

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy)

“ นโยบาย ที่แสดงความห่วงใยอย่างชัดเจนในเรื่องสุขภาพ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อผลกระทบทางสุขภาพ ที่อาจเกิดขึ้นจากนโยบายนั้น ขณะเดียวกันก็เป็นนโยบายที่มุ่งสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคม และกายภาพที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่มีสุขภาพดี และมุ่งให้ประชาชนมีทางเลือก และสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดีได้ ”

ตัวอย่างนโยบายสาธารณะ

- การควบคุมการบริโภคบุหรื และสุราด้วยมาตรการต่าง ๆ
- การส่งเสริมเกษตรปลอดสารพิษ เกษตรผสมผสาน เกษตรธรรมชาติ หรือเกษตรที่เอื้อต่อสุขภาพ
- การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามกระแสพระราชดำรัส
- นโยบายการจัดผังเมืองที่ดี การทำเมืองน่าอยู่ การส่งเสริมชีวิตสาธารณะ

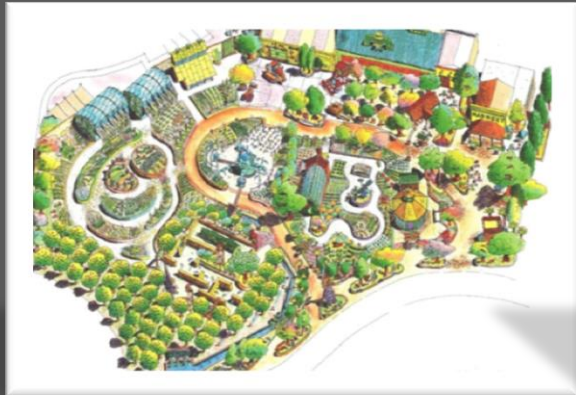
**No
Smoking
Policy**

ตัวอย่างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- การส่งเสริมเครือข่ายเกษตรปลอดสารพิษ และเชื่อมโยงเกษตรกรเข้ากับผู้บริโภค
- การวางผังชุมชน ดูแลการพัฒนาชุมชนให้เป็นระบบระเบียบ
- การกำหนดสถานที่ท่องเที่ยวชุมชน ตลาด ปลอดเหล้า บุหรี่

การสร้างสรรคสิ่งแวดลอมที่เกื้อหนุนต่อการมีสุขภาพ (Create Supportive Environment for Health)

- สังคมมีความซบซออน และสัมพันธ์กันในทุกองค้ประกอบ
- การมีสุขภาพดี ไม่สามารถแยกออกจากเป้าหมายด้านอื่นๆ ได้
- การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน ทั้งในการทำงาน และการพักผ่อน มีผลกระทบต่อสุขภาพ
- การส่งเสริมสุขภาพช่วยทำให้เกิด สภาพการอยู่อาศัย และการทำงาน เป็นไปอย่างปลอดภัย และมีความสุข ต้องมีการประเมินสภาพแวดลอม ที่จะกระทบต่อสุขภาพไว้ล่วงหน้า และจะต้องรักษาสิ่งแวดลอม ที่มีผลดีต่อสุขภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และที่สร้างขึ้น เพื่อให้มีทรัพยากรที่จำเป็นอยู่อย่างยั่งยืน

การทำกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง

(Strengthen Community Action)

การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การทำให้ชุมชนสามารถมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพได้เอง โดยตัดสินใจเลือกปัญหา ที่จะแก้ไขก่อนหลังเอง กำหนดวิธีการเอง ดำเนินการเอง ภายใต้การจัดการที่ดี มีกลุ่มช่วยตัวเอง และพัฒนาระบบของชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ รัฐอาจสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ ให้คำปรึกษาทางวิชาการ

- ชุมชนมีกระบวนการจัดทำวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน
- มีการจัดลำดับของปัญหา
- มีแผนการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล (Develop Personal Skills)

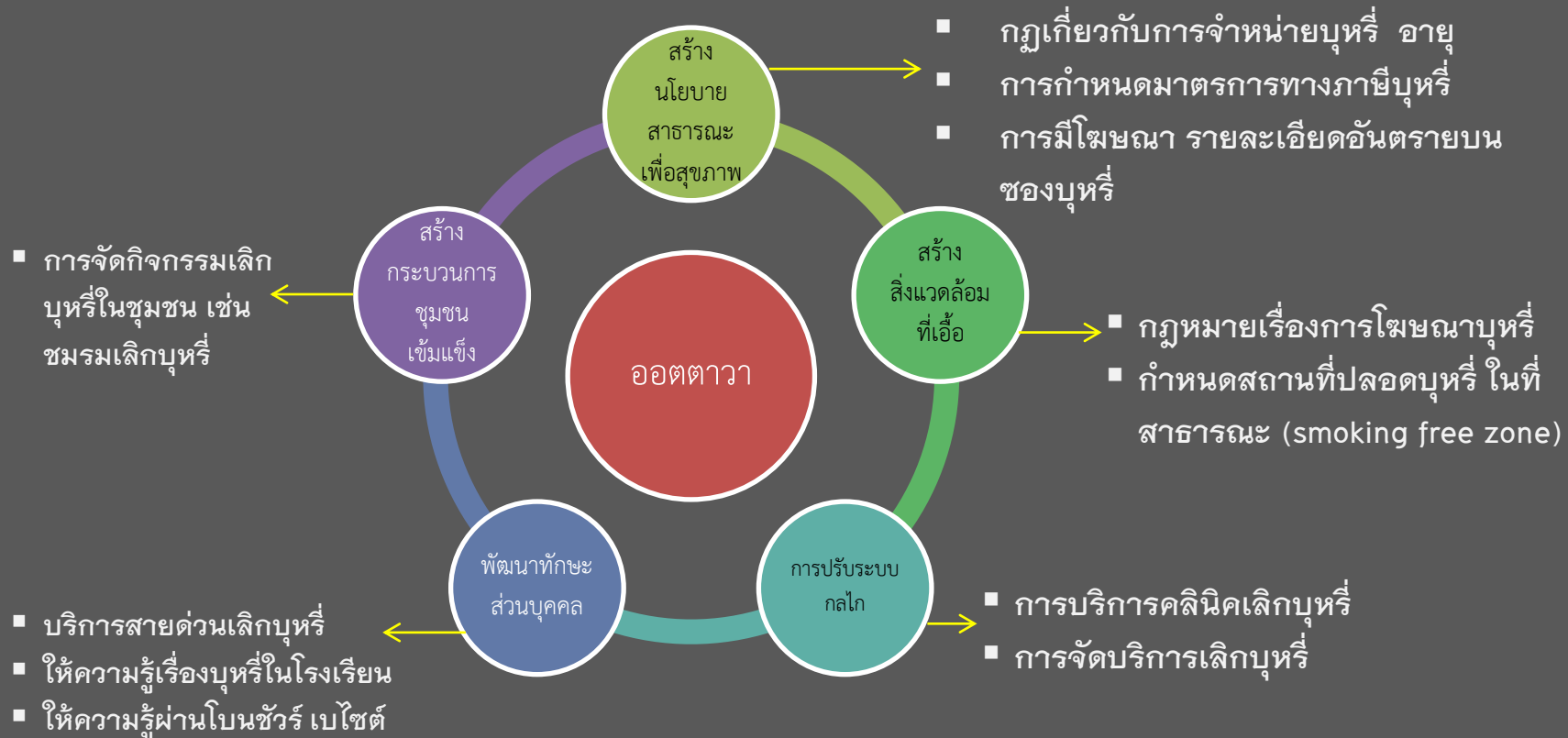
การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล และสังคม โดยการให้ข้อมูล การให้การศึกษา เกี่ยวกับสุขภาพ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือก ในการควบคุมสุขภาพตนเอง และสิ่งแวดล้อม วิธีการให้ข้อมูล และการศึกษา อาจผ่านระบบ โรงเรียน บ้าน ที่ทำงาน ชุมชน ร่วมดำเนินการ โดยผ่านองค์กรทางการศึกษา สายอาชีพ การพาณิชย์ และอาสาสมัคร

จัดระบบบริการสุขภาพใหม่ (Reorient Health Services)

บทบาทขององค์กรสุขภาพ ต้องปรับเปลี่ยนไป
ในทิศทางของการส่งเสริมสุขภาพ มากกว่าการ
บริการตรวจรักษาแต่เพียงด้านเดียว ให้
ตอบสนองต่อความต้องการ และสอดคล้องกับ
วัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้มีชีวิตที่สุขภาพดี
ขึ้น

ตัวอย่างแนวทางปฏิบัติ ตามกลยุทธ์ของกฎบัตรออตตาวา: กรณีบุหรี่

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎบัตรออกตาวาและปัจจัยกำหนดสุขภาพ

ปัจเจกบุคคล

Individual

- ✓ พัฒนาทักษะส่วนบุคคล
(Develop personal skills)

สภาพแวดล้อม

Physical and social environment

- ✓ สร้างนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อสุขภาพ
(Build health public policy)
- ✓ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ
(Create supportive environment)
- ✓ สร้างเสริมกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง
(Strengthen community action)

ระบบ/กลไก

System/Mechanism

- ✓ ปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ
(Reorient health services)